

3. Найт Ф.Х. Риск, неопределенность и прибыль : пер. с англ. / Х.Ф. Найт. – М. : Изд-во "Дело", 2003. – 360 с.

4. Уолт К. Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства : пер. з англ. / К. Уолт. – К. : Вид-во "Всеуито"; "Наук. думка", 2001. – 367 с.

Михайловский В.И., Михайловская И.В. Теоретические подходы относительно оценки рисков сбалансированного роста предприятий в контексте концепции устойчивого развития

Определены цель, задачи и возможности реализации стратегии роста производственных предприятий. Проанализированы результаты расчётов сбалансированного роста предприятий отрасли. Определены теоретические подходы относительно оценки рисков роста предприятия в контексте концепции устойчивого развития и предложены оптимальные, относительно предмета нашего исследования, методы оценки рисков.

Ключевые слова: риск, конкурентоспособность, сбалансированный рост, устойчивое развитие.

Mykhailovskiy V.I., Mykhailovska I.V. Theoretical approaches regarding evaluation of the risks balanced development of the enterprises in the context of the concept of sustainable development

The article defines the purpose, objectives and possibility of implementation of industrial enterprises growth the strategy. There are analyzed calculation results of the competitiveness of the enterprises of the branch. The article also defines the theoretical approaches regarding evaluation of the risks balanced development of the enterprises in the context of the concept of sustainable development and there are offered optimal regarding the subject of our research methods of risk assessment.

Keywords: risks, competitiveness, balanced development, sustainable development.

УДК 502.33

Ст. викл. У.П. Новак, канд. екон. наук;

доц. В.О. Мандрик, канд. екон. наук – НЛТУ України, м. Львів

ВПЛИВ ІНВЕСТИВАННЯ НА ЕКОЛОГІЗАЦІЮ ЕКОНОМІКИ

Висвітлено вплив інвестування на екологізацію економіки. Наведено обсяг інвестицій для екологізації світової економіки. Висвітлено і проаналізовано капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів в Україні. Розкрито основні напрями інвестування, які мають важливе значення для економічного зростання і збереження природно-ресурсного потенціалу України.

Ключові слова: інвестування, інвестиції, екологізація економіки, навколишнє природне середовище.

Деградація навколишнього природного середовища в Україні, посилення та поглиблення екологічних проблем продовжується, незважаючи на значний спад промислового виробництва в останні 20 років. Збереження переважно сировинного характеру економіки, висока природомісткість та ресурсно-сировинна орієнтація виробництва, відсутність позитивних зрушень у напрямі скорочення ресурсо- й енергоексплуатуючих та екологічно забруднювальних галузей, значне фізичне та моральне зношення основних засобів виробництва потребують особливої уваги до екологічного чинника у здійсненні економічної діяльності в умовах формування та розвитку ринкових відносин. Усе це підтверджує актуальність проблеми екологізації економіки та передбачає посилення уваги до питань пошуку шляхів її ефективного вирішення [8].

Значну роль в екологізації економіки відіграє інвестування, яке впливає на масштаби модернізації виробництва та технологій, перспективи розвитку, а відповідно, і на благоустрій суспільства. Воно є важливим засобом забезпечення умов виходу з еколого-економічної кризи, структурних зрушень в економіці, зростання технічного прогресу, підвищення якісних показників виробничо-господарської діяльності на мікро- та макрорівнях.

Проблеми інвестування у природоохоронну сферу були і залишаються одними з центральних в еколого-економічній науці, теоретичні і практичні аспекти якої останнім часом активно обговорюються у науковій літературі. Вагомий внесок у цьому науковому напрямі зробили зарубіжні науковці: Р. Акімова, С. Бобилев, Е. Гирусов, Р. Голуб, К. Гофман, Д. Медоуз, а також вітчизняні: Р.М. Горбач, Б.М. Данилишин, С.І. Дорогунцов, О.Л. Кашенко, М.М. Паламарчук, І.М. Синякевич, М.А. Хвесик тощо. Особливий внесок у дослідження проблем, пов'язаних з екологічними (природоохоронними) інвестиціями, зробили вчені з Одеської еколого-економічної школи (Н.Н. Андреева, Б.В. Буркинський, Т.П. Галушкіна, В.Н. Степанов, В.Г. Ковальов, С.К. Харічков).

Незважаючи на очевидні досягнення у вивченні проблем, пов'язаних з інвестуванням у природоохоронну сферу, актуальним залишається питання його впливу на екологізацію економіки, розгляд якого і є метою дослідження.

Екологізація економіки є єдиним засобом для задоволення потреби населення планети. Це сприятиме зростанню його благополуччя, зменшенню викидів парникових газів, підвищенню ефективності використання природних ресурсів і загалом зменшенню забруднення навколишнього природного середовища. Експерти Всесвітнього банку, Deutsche bank і Організації економічного співробітництва та розвитку у своїй доповіді [1] підрахували, що до 2030 р. в екологічні технології потрібно додатково інвестувати 14 трлн дол. США.

Дослідження, проведене Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП) [2], засвідчило, що для екологізації світової економіки на початковому етапі щороку потрібні інвестиції у діапазоні від 1,05 до 2,59 трлн дол. США. Враховуючи значний потенціал зниження витрат і пріоритет питань зміни клімату у світовій політиці, було вирішено, що приблизно половину інвестицій у "зелені" технології потрібно спрямувати на підвищення енергоефективності, зокрема комунального господарства, промисловості та транспорту, а також на розвиток поновлюваних джерел енергії. Решту інвестицій спрямовують на поліпшення утилізації відходів, інфраструктури громадського транспорту та в сектори економіки, які засновані на використанні природного капіталу, зокрема таких, як сільське та лісове господарства, рибальство та водопостачання (табл. 1).

Як свідчать дослідження, проведені ЮНЕП [2], ці інвестиції становлять 2 % світового ВВП у рік з 2010 до 2050 рр. і забезпечать більше зростання ВВП на особу. Так, сценарій "зелених" інвестицій забезпечить протягом 5-10 років вищі річні темпи зростання, ніж інвестиції у звичайний розвиток. І це економічне зростання не матиме негативних наслідків для навколишнього природного середовища. У світі у напрямі екологізації економіки останніми роками досягнуто певних успіхів. Інвестиції розвинених країн здебільшого спрямовані на

створення нових технологій, використання поновлюваних джерел енергії, які могли б замінити у майбутньому вичерпані джерела енергії.

Табл. 1. Інвестиції у "зелену" економіку, млрд дол. США/рік [2]

Сектор економіки	Обсяг інвестицій	Мета
Сільське господарство	108	збільшення калорійності раціону до 2800-3000 ккал/день до 2030 р.
Опалення і освітлення приміщень	134	підвищення енергоефективності для досягнення рівня енергоспоживання, який встановлений у сценарії Міжнародного енергетичного агентства (МЕА)
Енергопостачання	362	розширення застосування поновлюваних енергоджерел
Рибальство	108	досягнення максимального сталого вилову завдяки скороченню сумарного світового вилову на 50 %
Лісове господарство	15	скорочення на 50 % вирубування лісів до 2030 р., а також збільшення лісових насаджень для забезпечення сталого виробництва лісової продукції
Промисловість	76	підвищення енергоефективності для досягнення показників енергоспоживання та викидів, встановлених у сценарії МЕА
Туризм	134	-
Транспорт	194	підвищення енергоефективності для досягнення показників енергоспоживання та викидів, встановлених у сценарії МЕА, зростання використання громадського транспорту
Відходи	108	зменшення захоронення відходів не менш, як на 70 %
Вода	108	скорочення удвічі кількості людей, які не мають доступу до води до 2015 р., а також зменшення водоспоживання
Разом	1 347	-

Так, у Європі у 2009 р. 60 % нових енергетичних потужностей було створено за рахунок поновлюваних джерел (найпопулярнішим новим енергоносієм став вітер). У США цей показник перевищив 50 %. Значних успіхів в освоєнні альтернативних джерел енергії досяг і Китай. Рівень приватних і державних інвестицій у цю сферу збільшився у 2009 р. на 53 %. Загалом, у Китаї цей показник є найвищим у світі. За даними експертів ООН, кількість країн, як слідує новим тенденціям, за останні декілька років зросло вдвічі. У 2005 р. було 55 держав, які підтримують розвиток екологічно чистої енергетики, а на сьогодні їх вже понад 100 [4]. У 2011 р. інвестиції у поновлювані енергоресурси у світі зросли на 14 %, порівняно з 2010 р., і становили 257 млрд дол. США. У 2012 р. ці інвестиції зросли на 93 %, порівняно з 2007 р. [1].

Очевидно, що деякі країни тепер розглядають екологічні інвестиції в інфраструктуру, системи енергопостачання і екосистеми найкращим засобом відновлення економіки. Інші країни можуть сумніватися у потенційних вигодах інвестування у різні екологічні програми, але ЮНЕП проводить широку просвітницьку діяльність у цьому напрямі. В Україні, згідно з даними Державної служби статистики [3], капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів у 2011 р. становили 18490,5 млн грн,

тобто 1,4 % від ВВП. Їхню динаміку за напрямками природоохоронної діяльності протягом останніх років наведено у табл. 2.

Табл. 2. Динаміка капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону та раціональне використання природних ресурсів за напрямками природоохоронної діяльності (млн грн) [3, 5]

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Капітальні інвестиції та поточні витрати – всього	12176,0	11073,5	13128,0	18490,5
У т.ч.				
Охорона атмосферного повітря і клімату	2826,3	2309,0	2454,7	4011,0
Очищення зворотних вод	4917,1	5189,0	5770,1	6109,7
Поводження з відходами	2738,2	2328,3	3075,2	5049,8
Захист і реабілітація ґрунту, підземних і поверхневих вод	1074,6	641,6	796,2	1231,9
Зниження шумового і вібраційного впливу (за винятком заходів для охорони праці)	89,6	25,9	11,2	70,8
Збереження біорізноманіття і середовища існування	210,4	225,9	255,9	343,3
Радіаційна безпека (за винятком заходів для запобігання аваріям і катастрофам)	82,8	101,9	459,4	1347,0
Науково-дослідні роботи природоохоронного спрямування	50,6	57,1	65,3	61,4
Інші напрями природоохоронної діяльності	186,4	194,8	240,0	261,6

Переважну частину капітальних інвестицій та поточних витрат на охорону та раціональне використання природних ресурсів було спрямовано на очищення зворотних вод – 40-47 % до загального обсягу, а також на поведження з відходами та охорону атмосферного повітря і клімату – приблизно по 22 %.

Основним джерелом фінансування витрат на охорону навколишнього природного середовища є власні кошти підприємств. Так, як свідчать статистичні дані [3], у 2011 р. за рахунок власних коштів підприємств було освоєно 66,6 % капітальних інвестицій і 96,3 % поточних витрат, а за рахунок коштів Державного та місцевих бюджетів – 9,8 % і 3,6 %. Це, з одного боку, можна розглядати як реалізацію принципу "забруднювач платить", а з іншого – свідчить про відсутність державної зацікавленості до природоохоронної діяльності як на національному, так і на регіональному рівнях.

Як правильно зазначають вітчизняні фахівці [8], ключовим завданням на шляху до екологізації економіки, є реалізація державою інвестиційних програм у таких галузях економіки як енергетика, транспорт, будівництво, які є основними споживачами енергії та забруднювачами навколишнього природного середовища. Капіталовкладення повинні бути спрямовані насамперед на підтримку новітніх технологій та інновацій у сфері енергозбереження та енергоефективності, утилізації та вторинного використання природних ресурсів. Зокрема реформування енергетичної галузі залишається одним із найскладніших завдань нашої держави. Застарілі технології та оснащення галузі є основною причиною її низької ефективності та створюють навантаження на навколишнє природне середовище. Тому інвестиції у цю галузь постає одним із найдієвіших інструментів у процесі побудови "зеленої економіки".

Не можна не погодитись з вітчизняними вченими [6], що під час визначення перспективних напрямів інвестування, які мають важливе значення для

економічного зростання і збереження природно-ресурсного потенціалу країни, потрібно:

- сконцентрувати інвестиції у галузі, сфери діяльності, від яких можна очікувати максимального результату, найбільш ефективних зі швидкою і значною віддачею, яка поєднує економічну й екологічну складові;
- здійснювати інвестування у високотехнологічні, інноваційні, ресурсощадні проекти;
- здійснювати державну підтримку інвестицій у галузі, які позитивно впливають на природно-ресурсний потенціал і навколишнє природне середовище, займаються природоохоронною діяльністю і відтворенням природних ресурсів;
- стимулювати приватні інвестиції у екологізбалансовані галузі економіки;
- поліпшувати інвестиційний клімат, державні гарантії, систему пільг для інвестування, яке спрямоване на відновлення якості й оздоровлення навколишнього природного середовища, підвищення ступеня екологічної рівноваги, різноманітності і продуктивності екосистем тощо;
- залучати іноземні інвестиції в інвестиційні проекти, які задовольняють екологічні вимоги, зберігають і відтворюють природно-ресурсний потенціал;
- враховувати тенденції світового розвитку під час визначення і вибору пріоритетних напрямів інвестиційної політики, оскільки нинішній етап розвитку світової економіки пов'язаний зі структурними змінами в економіці постіндустріальних країн.

Крім цього, на наш погляд, необхідно проаналізувати діючі у розвинених країнах і країнах СНД механізми залучення інвестицій в охорону навколишнього природного середовища. Так, першими почали розвивати "зелену економіку" країни з розвинутою економікою, такі як: США, Великобританія, Китай і Японія. Як стверджено у праці [7], у США вже на початку 90-х років минулого століття у цьому секторі було зайнято близько 1 млн осіб. У країнах Євросоюзу виробництвом природоохоронного устаткування й наданням консультаційних послуг займаються 1,2-1,5 млн осіб. Річний обсяг виробництва в екосекторі, за орієнтовними оцінками, становить понад 200 млрд дол. США, з них 85 % припадає на розвинені країни. У цьому секторі ринку домінують 70 великих компаній. Протягом 90-х років ХХ ст. найвищі темпи зростання виробництва і продажів характерні для устаткування з перероблення відходів і ґрунтовідновлювальної техніки.

Таким чином, спрямовуючи інвестиції в екологізацію економіки, її ресурсозберігаючу структурну перебудову, раціональне, невиснажливе, збалансоване, маловідходне використання природних ресурсів під час виробництва продукції, створення нових екологічно чистих технологій, використання поновлюваних джерел енергії, мінімізуються витрати на ліквідацію негативних екологічних наслідків техногенного економічного розвитку, що, врешті, дасть змогу заощадити і вивільнити з виробничого процесу велику кількість природних ресурсів, зменшити рівень забруднення навколишнього природного середовища та перейти від техногенного типу розвитку до сталого.

Література

1. Green Investment Report 2013. [Electronic resource]. – Mode of access http://www3.weforum.org/docs/WEF_GreenInvestmentReport_ExecutiveSummary_2013.pdf

2. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.unep.org/greeneconomy/>.

3. Довкілля України 2011 : стат. зб. / за ред. Н.С. Власенко. – К. : Вид-во "Родовід", 2012. – 185 с.

4. Иностранные инвестиции в устойчивое развитие будущих поколений // Евразийский юридический журнал. – 2011. – № 2 (33). – С. 12-14.

5. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2009. – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2011. – 383 с.

6. Проблемы инвестиционного менеджмента в природоохранной деятельности : монография / Б.В. Буркинский, Н.Г. Ковалева, А.Л. Розмарина и др. – Одесса : ИПРЭИ НАН Украины, 2001. – 232 с.

7. Федчак О.М. Інвестиційна складова організаційно-фінансового механізму раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища / О.М. Федчак. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.nbuv.gov.ua>.

8. Яценко Л. Напрямки державної політики щодо екологізації національної економіки : аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.niss.gov.ua/articles/807/>

Новак У.П., Мандрык В.О. Влияние инвестирования на экологизацию экономики

Освещено влияние инвестирования на экологизацию экономики. Освещены и проанализированы капитальные инвестиции и текущие расходы на охрану и рациональное использование природных ресурсов в Украине. Приведен объем инвестиций для экологизации мировой экономики. Раскрыты основные направления инвестирования, имеющие важное значение для экономического роста и сохранения природного ресурсного потенциала Украины.

Ключевые слова: инвестирование, инвестиции, экологизация экономики, окружающая среда.

Novak U.P., Mandryk V.O. Effect of investing in the greening of the economy

The influence of the investing on the greening of the economic is shown. The amount of investment for greening the world economic is exposed. The investment and operating costs of protection and rational using of natural resources in Ukraine are covered and analyzed. The basic directions of investing, which have an important value for the economy growth and conservation of the natural resource potential of Ukraine, are resulted.

Keywords: investing, investments, the greening of the economy, the environment.

УДК 336.201.3

Доц. Л.І. Новосельська, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВА

Визначення податкового навантаження на підприємства є якісною характеристикою системи оподаткування. Розглянуто різні методи визначення податкового навантаження. Подано порівняльну характеристику методів податкового навантаження. Удосконалено методи оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства.

Ключові слова: податкове навантаження, податковий тиск, податкова віддача, податковий коефіцієнт, методи податкового навантаження.

Податкове законодавство України є складним, а податкова система характеризується недосконалістю з надмірним податковим навантаженням, що призводить до збитковості або тінізації діяльності підприємств. Під податковим навантаженням розуміють міру впливу податкових платежів на фінансове ста-